

УДК 81`243: 378.6: 61.016

Тукова Т.В., Лещенко Т.О., Козуб Г.М.

Українська медична стоматологічна академія, м.Полтава

СУЧАСНІ АКЦЕНТИ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ЕТАПІ В2

Досліджено проблеми навчання іноземної мови професійного спілкування в умовах соціуму, які змінилися. На перший план висувається не знаннєвий, а комунікативно-інтенційний підхід. Автори стверджують, що при навчанні медицини необхідно в першу чергу навчити мовленнєво-мислительному оперуванню конкретним понятійним апаратом медичних наук. Метою навчання має стати комплексний розвиток навичок усної (репродуктивно-продуктивної) і письмової (рецептивної) професійної мови з опорою на семантико-граматичні типові моделі речень, які обслуговують професійну мову.

Ключові слова: *іноземна мова, комунікативно-інтенційний підхід, професійне спілкування, моделі речення.*

The article provides an attempt to reveal and analyze main problems of teaching professional communication in a foreign language. These problems depend on the social changes of recent years. Authors emphasize and point to the importance of the communicative and pragmatic approach. During training in a foreign language it is necessary to be guided by professional lexicon. In our case it is medical lexicon. Authors point to the importance of the development of oral (reproductive-productive) and written (receptive) professional speech skills which are based on semantic-grammatical models of sentences from professional speech.

Keywords: *foreign language, communicative and pragmatic approach, professional communication, offer models.*

Исследуются проблемы обучения иностранному языку профессионального общения в изменившихся условиях социума. На первый план выдвигается не знаниевый, а коммуникативно-интенциональный подход. Авторы утверждают, что при обучении медицине необходимо в

первую очередь научить рече-мыслительному оперированию конкретным понятийным аппаратом медицинских наук. Целью обучения становится комплексное развитие навыков устной (репродуктивно-продуктивной) и письменной (рецептивной) профессиональной речи с опорой на семантико-грамматические типовые модели предложений, обслуживающих профессиональную речь.

Ключевые слова: *иностраный язык, коммуникативно-интенциональный подход, профессиональное общение, модели предложения.*

У типових програмах мовних навчальних дисциплін для іноземних студентів ЗВО Міністерства охорони здоров'я України зазначається: "Вища освіта - це динамічний процес, що вимагає постійного удосконалення як для студентів, так і для викладачів" [10, с.6]. Накопичений досвід навчання мови як іноземної на певному етапі має піддаватися переосмисленню відповідно до принципу когерентності освіти і соціуму. Соціокультурні та геополітичні умови пострадянських держав, що змінилися, ставлять нові завдання перед вищою освітою і переконують у необхідності оновлення стратегій навчання державних мов країн, які приймають на навчання іноземних громадян. Нагальна потреба в навчанні української мови як іноземної вимагає розробки нових стратегій і тактик навчання як на підготовчих факультетах, так і на етапі В2 в спеціальних сферах для забезпечення відповідності рівня освіти рівню розвитку суспільства. Проблеми нової компетентнісної парадигми освіти обговорюються в працях А. Вербицкого, Н. Сальникова, С.Бурухина, Ю.Зеньковського, А.Осадчої та ін.

Мета роботи - показати можливості навчання мови як іноземної на основі комунікативно-інтенційного підходу на етапі В2 в медичному середовищі.

Іноземний студент-першокурсник, який засвоїв пропедевтичний курс нової для нього мови, має знання і навички з фонетики, орфоєпії і лексико-граматичних особливостей різних частин мови, мінімальний лексичний запас для соціокультурної адаптації в новому середовищі й певні мовленнєві

моделі, вживані в побутовому середовищі та в науковій мові. Нові завдання навчання спеціальних предметів (анатомії, гістології, цитології, медичної біології та ін.) висувають вищі вимоги до репродуктивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Перед викладачами мови інофоном у медичному навчальному закладі постає завдання при відборі мовного матеріалу професійно орієнтований підхід поєднувати з функціонально-комунікативним [11, с.12].

Лінгвометодичні акценти концентруються на комунікативно-смыслових утворах різних рівнів складності - реченнях, надфразових єдностях, міні-текстах, текстах. Типова програма навчальної дисципліни "Українська мова як іноземна (українська мова навчання)" для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України підкреслює: "Основною одиницею навчання є текст професійного, соціально-культурного чи суспільно-політичного спрямування" [11, с.3].

Ми вважаємо, що при навчанні медицині як описовій науці у своєму навчально-професійному прояві передусім слід навчити мовленнєво-мислительному оперуванню конкретним понятійним апаратом наук, які обслуговують медичні спеціальності (біологія, хімія, фізика та ін.). Опис предметів, їхніх властивостей і станів стає базовим при побудові курсу мови як іноземної. Метою навчання стає "комплексний розвиток навичок усної (репродуктивно-продуктивної) і письмової (рецептивної) професійної мови з опорою на семантико-граматичні типові моделі речень, які обслуговують професійну мову" [6, с.5].

Досягнення в лінгводидактиці викладання мови як іноземної в спеціальному середовищі на переломі тисячоліть зазнали серйозних змін. "У будь-якій молодій гуманітарній науці відсутня спочатку повнота усвідомлення свого об'єкта. Методика як молода наука, час народження якої обчислюється початком минулого століття, не становить у цьому плані винятку" [8, с.8]. Від вивчення структурних особливостей одиниць різних рівнів системи мови увага стала зміщуватися до їхніх функціональних

особливостей, тобто прояву в мовленні. Панування антропоцентричної парадигми привело до переважання комунікативного підходу до іншомовної освіти, при якій передбачається формування в тих, хто навчається, розуміння механізмів мови і процесу комунікації [3, с.42].

Л.П. Федоренко зазначає, що "володіння мовою – це властивість людини як біологічного виду *homo sapiens* (людини мислячої), але саме ця властивість робить її істотою соціальною" [12, с.5]. Професія лікаря належить до розряду лінгвоактивних. Тому високий рівень комунікативної компетентності медичного працівника, що базується на лінгвістичній компетентності, забезпечує відповідний професійний рівень [7, с.124].

Модель формування змісту мовної освіти студента-інофона в медичному ЗВО має багаторівневий характер: загальнотеоретичні уявлення про облаштування системи мови, що вивчається, уміння реалізувати ці знання в комунікативних ситуаціях інституційного медичного дискурсу. Здатність студента застосувати на практиці, тобто в ході комунікації, знань про мову і мовленнєві механізми формується в процесі навчальної роботи на заняттях із мови як іноземної. Одним із завдань мовних навчальних дисциплін при навчанні студентів-іноземців нерідній мові є формування вмінь і навичок навчально-професійного, наукового і власне професійного спілкування, необхідних для занять на профільних кафедрах [10, с.9], "засвоєння лексико-граматичного матеріалу з виразним професійно орієнтованим спрямуванням" [11, с.5]. Іntenції студента, який прагне опанувати професію лікаря, кладуться в основу формування змісту і стратегії організації навчального матеріалу. Компетентнісна парадигма вищої освіти приходить на зміну так званій знаннєвій парадигмі [9, с.1]. На нашу думку, комунікативно-інтенційна модель навчання найбільшою мірою когерентна сучасному етапу розвитку соціуму. Орієнтир на усвідомленість засвоєння мови в медичних ЗВО переконує в необхідності організації навчального лексико-граматичного матеріалу, пов'язаного з медичним дискурсом, за функціонально-семантичною ознакою - опис об'єкта (предмета, організму) і

його характеристик і опис процесу і його характеристик [3; 4]. Формування мовних і мовленнєвих компетенцій відбувається на матеріалі комунікативно актуальних для студента медичного ЗВО макротекстів, мікротекстів і текстів із мікробіології, анатомії, гістології та ін. Синтаксичні побудови стають організуючим центром навчання. Необхідний лексичний, морфологічний і дериваційний матеріал програми дисципліни доцільно розглядати за типом функціонально-семантичного поля. Наприклад, характеризуючи якісні ознаки предмета, зупиняємося на особливостях словотворення абстрактних іменників різних моделей (типу *пластичність, пухкість*), прикметників (типу *тугоплавкий, жовто-зелений, червонястий, маслянистий*), формотворенні порівняльних ступенів ад'єктивів (*міцніше, тонше*). Дієприкметники різних типів (*згортальний, окиснений* і т.п.) також доречно розглядати в межах атрибутивних характеристик об'єктів. Морфологічні характеристики граматичних форм вивчаються в межах моделей речень типу *що має який смак? / смак чого? / що як? / що схоже на що?* і под. Звертається увага на перевагу у вживанні в медичній мові простих односкладних речень (означено-особових, неозначено-особових, безособових - типу *Нездужаю два тижні; Гірчичники застосовують як жарознижувальний засіб; Процедуру виконуємо повільно* й ін.). Складні речення доцільно також розглядати разом із простими. Доречними тут видаються складнопідрядні речення з додатковими означальними (*Ліки, які мають гіркуватий смак, діти вживають неохоче*) або порівняльними (*Пацієнт почувався, немов його побили*). Трансформація простих речень, що містять дієприкметникові звороти, в складні з додатковими означальними, створення складних речень із двох простих для характеристики предметів/осіб демонструють високий лінгвометодичний потенціал. Унаслідок інтеграції лексичного і граматичного матеріалу за принципом *об'єкт - процес* отримуємо можливість з'єднання професійної медичної спрямованості з лексико-граматичним матеріалом у навчанні іноземної мови. Практично реалізувати такий підхід до побудови курсу мови здатний тільки великий колектив однодумців, об'єднаних у

науково-дослідні групи. Релевантність такого підходу до компетентнісної парадигми вищої освіти незаперечна. Студент засвоює знання про такі моделі опису за допомогою одиниць мови різних рівнів, які допоможуть йому реалізувати свої інтенції в професійній сфері. "Методика з науки про навчання іноземної мови перетворюється в науку про людину, що стає індивідуальністю, здатна вести діалог культур" [8, с.100].

Колишня знаннева парадигма, при якій, наприклад, спочатку вивчали просте речення, а потім усі типи складного, на етапі В2 навчання іноземної мови в сучасній студентській аудиторії стає неефективною. "Чинний донині знанневий підхід у сфері освіти входить у протиріччя з характером подальшої професійної діяльності випускника і несе деструктивні наслідки" [9]. Об'ємна інтерпретація світу при розширенні свідомості носіїв мови, що спостерігається в наші дні, вимагає відповідних змін у методиках навчання у вищій школі.

Література

1.Козуб Г.Н. Преимущество в работе над научным стилем речи на продвинутом этапе обучения русскому языку студентов-иностранцев / Г.Н.Козуб, Т.В.Тукова // Проблемы викладання російської наукової лексики студентам-іноземцям: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (30-31 березня 2017 р.). – Харків : Вид. Рожко С.Г., 2017. – С. 47-50.

2.Лещенко Т.О. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. – Мелітополь : МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2016. – С. 250–253.

3.Крючкова Л.С. Практическая методика обучения русскому языку как иностранному: учебное пособие / Л.С.Крючкова, Н.В.Мощинская. – 2-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2011. – 480 с.

4.Куриленко В.Б. Говорим о медицине по-русски (2 сертификационный уровень владения русским языком как иностранным в учебной и социально-

профессиональной макросферах) [Электронный ресурс]: учебник / В.Б.Куриленко, Л.А.Титова, Т.А.Смолдырева, М.А.Макарова. – 2-е изд., стер. – М. : ФЛИНТА, 2013. – 392 с.

5.Кузьмина Е.С. Обучение языку специальности иностранных студентов-медиков подготовительного факультета: учеб. пособие / Е.С. Кузьмина, Т.П. Горшечникова, С.П. Балужева, Т.Т. Мухина, Э.В. Сиухина. – Изд. 3-е, испр. и доп. – М. : Изд-во РУДН, 2002. – 144 с.

6.Лукьянова Л.В. Русский язык для иностранных студентов-медиков / Л.В.Лукьянова. – 6-е изд. – СПб. : Златоуст, 2014. – 120 с.

7.Орлова Е.В. Содержание дисциплины «Русский язык и культура речи в вузе» / Е.В.Орлова // Образование и наука. – 2012. – №7(96). – С. 113 –125.

8.Пассов Е.И. Принципы иноязычного образования, их система и иерархия: материалы к докладу на XIII Конгрессе МАПРЯЛ (Гранада, Испания, 13-20 сентября 2015 года) / Е.И. Пассов. – Липецк, 2015. – 100 с.

9.Полянская И.В. Коммуникативно-интенциональная модель (ким) преподавания языка в контенте компетентностной парадигмы высшего образования /доклад на заседании Харьк. отд. УАПРЯЛ/
<http://psihdocs.ru/polyanskaya-i-v-harekov-ntu-hpi-kommunikativno-intencionalenay.html>

10.Російська мова як іноземна (російськомовна форма навчання). Типова програма навчальної дисципліни для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я». –К., 2016. – 116 с.

11.Українська мова як іноземна (українська мова навчання). Типова програма навчальної дисципліни для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я». – К.,2016. – 213с.

12. Федоренко Л.П. Закономерности усвоения родной речи / Л.П.Федоренко. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.